

Verslag

Programmaraad Bodembeheer

Datum: 7 oktober 2019
Tijd: 9.30 - 12.30 uur
Plaats: RWS, Croeselaan 15, Utrecht

Aanwezig:

Jos Theeuwen – voorzitter
Thom Maas - RWS Bodem+
Ronny Huls – VKB
Jan Fokkens - VNO-NCW
Marc Langenhuijsen - Omgevingsdiensten
Mark van Lokven -UvW
René Zijlstra – Rijksvastgoedbedrijf

Hans Boer – VA
Otto Feenstra – BOG
Martin Bloemendal – BodemenergieNL
Joop Jansen – NVPG, Bouwend NI
Henk Koster– SIKB
Annelies de Graaf (secretaris) - SIKB

Afwezig:

Marjon Verhoeven – KOBO-HBO

**Actie
door:**

1. Opening en vaststellen agenda

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

Mark van Lokven is voor het eerst als programmaraad-lid aanwezig. Hij vertegenwoordigt de Unie van Waterschappen. Mark van Lokven is werkzaam bij Waterschap de Dommel in Boxtel als adviseur watersysteemkwaliteit. Sinds 2017 is lid hij lid van het CCvD Bodembeheer. Voor de CCvD-vertegenwoordiging vanuit de Unie van Waterschappen wordt een opvolger gezocht.

Gertjan de Vogel (Buro Antea) is als toehoorder aanwezig om een beeld te krijgen welke zaken er in de programmaraad wordt besproken. Hij is sinds juni 2019 voorzitter van de Vereniging van MilieuAdviesbureaus (VvMA). VvMA heeft 40 leden, die samen een behoorlijk deel van het bodemonderzoek in Nederland uitvoeren. Sinds juni 2019 heeft VVMA een nieuw bestuur. De ambitie van het nieuwe bestuur is de aansluiting tussen bestuur en leden te verbeteren zodat de geluiden van de leden goed ingebracht kunnen worden in overleggrema

Henk Koster moet de vergadering om 11.30 uur verlaten, Ronny Huls om 12.00 uur. Daarom wordt de agenda in gewijzigde volgorde afgewerkt (volgorde: 2, 5, 7, 6, 3, 4, 9, 10). In het verslag is de oorspronkelijke volgorde van de agenda aangehouden.

2. SIKB-rol in maatschappelijke opgaven

Henk Koster licht de achtergronden van meegezonden notitie van het programmabureau aan het bestuur toe: De discussie in het bestuur is in 2018 gestart n.a.v. toegenomen aandacht voor de SDG-doelen en de thema's circulaire economie, klimaatadaptatie en energietransitie. De notitie van het programmabureau is door het bestuur omarmd. Het is een groeidocument, dat met regelmaat terug zal komen in bestuur. De voorliggende versie wordt door het bestuur voorgelegd aan de programmaraden. De input vanuit de programmaraden zal het bestuur meenemen bij de verdere gedachtenvorming.

De programmaraad vindt het goed dat het bestuur hier over nadenkt. Ze geeft in algemene zin het volgende mee: SIKB blijf bij je leest en blijf je richten op kwaliteitsborging, dat is de

kern van SIKB.

Overige reacties uit de programmaraad op de notitie:

- Martin Bloemendal: De notitie in de BC's/TC's meenemen om te kijken hoe je deze innovaties mee kunt nemen in de richtlijnen.
- Hans Boer: Als je op de 3 opgaven voortgang wilt boeken, dan moet je je BRL-en voor producten herzien. Dat mist Hans in de notitie. Vraag: wil je ook bouwstoffen betrekken? Raakt veel aan bodemzaken. Vraag: kan SIKB een rol spelen in borging van de energiesystemen in de ondergrond?
- Thom Maas: Maatschappelijke opgaven staan we allemaal voor, is een complex geheel en alleen oplosbaar door ze integraal op te lossen. Dat is niet te standaardiseren. Er zijn veel meer instrumenten dan scenario-denken, we hebben nog niet goed gekeken naar welke instrumenten goed bruikbaar zijn voor welke vragen. SIKB kan een rol vervullen om de instrumenten te waarderen.
- Marc Langenhuijssen: In de notitie staat vaak 'dat moeten we in de communicatie meenemen'. Is daarvoor een communicatieplan opgesteld? Voor alles geldt: er moet externe financiering beschikbaar zijn. Moet je daar dan niet mee beginnen?
- Otto Feenstra: Het vertrouwen in kwaliteit grond en baggerspecie staat onder druk. De notitie is daarover te positief. Extra inzet is nodig. Kwaliteiten landbouwbodem zou SIKB zich op kunnen richten, mits LTO daar ook behoefte aan heeft.
- Joop Jansen: Met alle uitdagingen die op ons af komen zal kwaliteitsborging geen eenvoudig verhaal worden. Dat SIKB niet voorop staat bij innovatie is begrijpelijk, maar SIKB moet er wel aandacht voor hebben om (behoefte aan) innovaties te signaleren, zodat andere partijen dat kunnen oppakken.
- Ronny Huls: Mooi om te zien dat we ons realiseren dat bodem geen eiland is maar deel van een breder systeem, goed dat we daarnaar kijken. Vraag: hebben we inzicht in die andere eilanden en wat zij doen? Wil SIKB daarin trekkend zijn, of wacht SIKB initiatieven van bijvoorbeeld van het Ministerie van I&W af? Verbreding kan ook zijn verbinding leggen met andere eilanden. Hoe gaat dat er uit zien?
- Jan Fokkens: Problematisch is dat er op verschillende tafels wordt gekeken naar verbreding, SIKB moet daarin geen trekkende rol hebben. Zorg dat je de kwaliteitsborging op orde houdt. Daar moet de verbreding wel in meenemen. In je achterhoofd houden hoe kun je hier op in spelen in je schema's. Het stuk straalt uit dat je dat als SIKB een rol in wil hebben in de verbreding. VNG en Ministerie van I&W willen afspraken over de borging van de bodemkwaliteit.
- Mark van Lokven: Het kennisontwikkelingslandschap onder de Omgevingswet is nog niet in beeld. Zorg dat je daar als SIKB bij aangesloten bent. Als er behoefte is zal dat ook tot uitdrukking komen in beschikbaar gestelde middelen. Kennisborging bij decentrale overheden is een aandachtspunt, bijvoorbeeld m.b.t. mijnbouwkennis. Het is lastig om als regionale overheden gesprek aan te gaan met specialisten.
- René Zijlstra: Wat is de status van de notitie? Als je het leest als visie-document is het een herkenbaar verhaal. Blij met de verbreding richting landbouw en natuur, biologische component komt er op de langere termijn aan. SIKB is een netwerkorganisatie, maar we zijn wel heel erg binnen ons eigen werkveld aan het netwerken.
- Marc Langenhuijssen: VNG is pleitbezorger om bodemtaken bij de gemeenten neer te leggen, niet bij de Omgevingsdiensten. Kennisniveau is bij kleine gemeenten is zeer laag. VNO-NCW is voorstander van alle taken naar de omgevingsdiensten. SIKB kan wel een potentieel probleem signaleren. Landbouwbodem: kijken veel breder naar

bodemkwaliteit, naast chemisch ook biologisch en fysisch.

- Henk Koster: LNV is van de landbouwbodem, EZ van de diepe ondergrond, I&W van de milieu-hygiënische kwaliteit van de bovengrond, BZK van de BRO. Dus wel belangrijk om verbinding te houden met wat er buiten je eigen kolom gebeurt.

Henk Koster geeft ter afsluiting aan dat de focus van SIKB op kwaliteitsborging blijft. Er zijn veel onderwerpen waar we zien dat doorwerking van de kennis invloed heeft op de kwaliteit van het werk. Daar kan SIKB een rol in hebben. De notitie is nu nog verkennend, moet doorontwikkelen tot een visiedocument. Het visiedocument zal terugkomen in de Programmaraad Bodembeheer.

3. Jaarkalender Programmaraad Bodembeheer 2020

Niet besproken wegens tijdgebrek, wordt besproken in de volgende vergadering op 9 december 2019.

4. Jaarplan Bodembeheer 2020

De programmaraad stelt voor om de volgende activiteiten op te nemen in het Jaarplan Bodembeheer 2020:

- Programmalijnen van 2019-2021 bezien, en kijken wat er nodig is om dat te realiseren:
 - Effectief en actueel stelsel: Omgevingswet-implementatie voortzetten. Hierbij ook aandacht voor kwaliteitsborging aan de kant voor bevoegde gezagen (Normblad 8001-8002 en POKB-visitaties). Kwaliteit aan zowel de kant van gecertificeerde bedrijven als aan de kant van bevoegde gezagen zijn van oorsprong beide belangrijke pijlers van Kwalibo.
 - Instrumenten bij de tijd en toekomstbestendig: dit laatste meer aandacht geven, onder meer door de maatschappelijke opgaven uit notitie 'Rol SIKB bij maatschappelijke opgaven' doorvertalen naar de BRL-en (zie agendapunt 2). Circulariteit moet zichtbaar terugkomen in het jaarplan.
 - Kennis op orde: noodzakelijk voor kwaliteit, dus ook aandacht aan geven. Het gaat daarbij om kennis voor kwaliteit.
Ten aanzien van de Omgevingswet bereiden partijen zich nu voor op opleiding van medewerkers. Bij OMWB is kwaliteitsborging geen onderdeel van de cursus die nu wordt ontwikkeld. VVMA zoekt aansluiting bij andere partijen voor ontwikkeling van de opleiding. Vanuit UP zijn kennisbijeenkomsten over de Omgevingswetgeving voor bodem gepland. Rol voor kennisoverdracht voor SIKB in deze context bepalen en in 2020 uitvoeren.
- Nieuwe meettechnieken in schema's voor bodemonderzoek inbedden.
- Zeer Zorgwekkende Stoffen: besluitvorming over opname van veldwerkprotocol van Expertisecentrum PFAS in NEN-normen en/of SIKB-protocollen, en de afstemming tussen het veldwerkprotocol en de werkvoorschriften voor PFAS in AS3000. Tevens uitvoering geven aan het besluit.
- BRL 7500: kwaliteitsborging in de keten op elkaar afstemmen.
- Vervolgtraject verbetering BRL 1000-2000-6000.
Dit vergt verdere gedachtenvorming, dus ook relevant voor de jaarkalender van de programmaraad. Aandachtspunten daarbij zijn: De wens om meer met doelvoorschriften te werken. De manier waarop de eisen nu zijn geformuleerd is niet toekomst-proof. Ook in relatie tot doorvertaling van maatschappelijke opgaven naar de richtlijnen. De relatie met uitkomsten van Beleidsevaluatie Kwalibo. Als programmaraad

zelf hiervoor voorstellen formuleren is belangrijk onderdeel jaarkalender programmaraad 2020.

- Snelheid van de procedures is aandachtspunt: PFAS 4 jaar na eerste probleemanalyse onderweg voordat we een definitief handelingskader hebben. En er zullen nieuwe stoffen bij komen.
- Thom: UP Project Opkomende Stoffen biedt hier hopelijk een proactieve structurele wijze van beoordelen voor.
- Jan Fokkens: hoe positioneer je je in de nieuwe setting in de andere manier van werken van de OW en in de brede maatschappelijke thema's: vraagt om herziening van positionering van SIKB.
- Aanvullend op het voorgaande hebben UvW en SIKB in bilateraal verband de volgende activiteiten geagendeerd voor 2020:
 - Actualiseren van Waterbodewijzer.nl in samenwerking met Bodem+, door bundeling met kennis uit Praktijkboek Waterbodems en Handboek Waterbodem, en toevoegen van kennis over niet gesprongen explosieven en samenloop met archeologie. ij elkaar brengen van '. Veldwerk in relatie tot circulaire economie en klimaatadaptatie.
 - Besluitvorming over toevoegen van asbestonderzoek aan protocollen voor waterbodemonderzoek, en opvolging daarvan.
 - Borging van beperkende maatregelen n.a.v. de invloed van bodemenergiesystemen op grondwaterkwaliteit in SIKB-richtlijnen.

5. Governance SIKB – vervolg

Tijdens de vergadering van programmaraad op 11 maart 2019 heeft de Programmaraad hierover gesproken. Vervolgens heeft de programmaraad op 3 juni 2019 hierover met een delegatie van het bestuur gesproken. Naar aanleiding daarvan stond de governance in de bestuursvergadering in juni stond op de agenda, waarbij Henk Koster een aantal gedachten in een notitie had meegegeven. Er ontstond een discussie in het bestuur: waar zijn we van en hoe opereer je dan, is de rol van het bestuur sturend of toezichhoudend, hoe gaan we om met eigenaarschap (bv. portefeuillehouders aanstellen). Het bestuur heeft besloten om op 5 november 2019, aansluitend aan de volgende bestuursvergadering, hier verder over te praten.

Op 8 oktober 2019 heeft Henk Koster een vervolg-overleg over governance met een aantal leden van de Programmaraad Bodembeheer (Jan Fokkens, Otto Feenstra, Thom Maas en Jos Theeuwen), om input te verzamelen voor 5 november 2019.

Het definitieve verslag van het programmaraadoverleg met bestuur over governance is akkoord. Het verschil in beelden CI-positie bij Jan Fokkens en Martin Bloemendal wordt betrokken bij de bespreking van agendapunt 6 van deze vergadering.

Laurent Bakker heeft naar aanleiding van de verzending van het definitieve verslag nog een aantal opmerkingen bij het verslag geplaatst. Besloten is om het verslag ongewijzigd te laten, en de opmerkingen van Laurent Bakker te betrekken in het overleg tussen een delegatie van de programmaraad en Henk Koster op 8 oktober 2019.

JFo
OFe
ThM
JTh

6. Verdiepende gesprekken Verkenning wensen verbetering BRL 1000, 2000 en 6000

Presentatie door Ronny Huls: De begeleidingscommissie van het project, waar Ronny deel van uit maakt, heeft n.a.v. de verkenning in 2018 door Tauw, in juni-september 2019 verdiepende gesprekken uitgevoerd met VVMA, VKB, IL&T, I&W-Bodem+ en CI's. Het is

lastig om gesprekken te plannen met bevoegde gezagen (omgevingsdiensten, gemeenten, vraag staat uit bij VNG-WEB voorzitter) en grote opdrachtgevers (via VNO-NCW). Jan Fokkens geeft aan dat via CCvD-leden Willem van der Zon en Joep van der Wee een afspraak te regelen.

AndG

De verdiepende gesprekken hebben tot doel om inzicht te krijgen in waar pijnpunten liggen bij de actoren, waarom zaken gevoelig liggen, en de achtergronden van ingebrachte wensen.

De presentatie met de samenvatting van de bijeenkomsten wordt bij het verslag gevoegd.

De rode tekst daarin zijn aandachtspunten die Ronny Huls daarbij naar voren brengt.

Naar aanleiding van de presentatie heeft de programmaraad de volgende opmerkingen geplaatst en vragen gesteld:

- Waarom is VKB tegen meer transparantie, terwijl ze naar eigen zeggen goed werk leveren?
- VKB signaleert te weinig ruimte om gemotiveerd af te wijken van de eisen in de schema's voor bodemonderzoek. In sessie 2.2 van het SIKB-congres gaf een inspecteur van ILT aan dat de schema's wat ILT betreft genoeg ruimte bieden om af te wijken. De markt en CI's zien dat anders. Hoe zit dit nu?
- Is MKB-light nog aan de orde onder de OW? De Arbo-wetgeving blijft ongewijzigd. De herziening van BRL 6000-7000 is gestart: laaghangend fruit uit de interviews kan daarin worden meegenomen.
- CI's hebben veel commentaar gekregen, vanuit Programmaraad Bodembeheer en vanuit IL&T. Ze hebben tijdens het gesprek met de begeleidingscommissie geen voorstellen voor verandering gedaan en hebben aangegeven niet actief te willen participeren in het vervolgtraject, tenzij de rol van de CI's op de agenda staat
- Wens I&W-Bodem+: private verantwoordelijkheid om kwaliteit van personeel te borgen. Dan heb je het over systeem-borging: neem de borging van kennis en deskundigheid op in de ISO9001. Daarbij kun je de SIKB-documenten puur richten op de producten.

N.a.v. de presentatie is een korte meningsvormende discussie gevoerd:

- Otto Feenstra: Versnippering van toezicht (IL&T ziet toe op Kwalibo; gemeenten, provincies en omgevingsdiensten zien toe op onderzoeksstrategie en uitvoering) is niet effectief. Het toezicht zou wat hem betreft helemaal bij omgevingsdiensten belegd kunnen worden.
- IL&T is nadrukkelijk bezig met innovaties, zoals inzet van data, om beter zicht op de keten van grondverzet te krijgen. Zijn omgevingsdiensten hier ook mee bezig? Marc Langenhuijssen geeft aan dat OMWB, net als een aantal andere omgevingsdiensten, bezig is met dataverzameling. OMWB start nu daarmee voor toezicht op bedrijven, waardoor ze beter ketentoezicht kunnen doen.
- De tegenstelling in de reacties van Jan Fokkens en Martin Bloemendal op de tekst over positie van CI's in het verslag over governance komt voort uit ambivalente rol van de CI's in het proces (agendalid bij CCvD, soms deelname aan BC's/TC's, geen vertegenwoordigers in secties, programmaraden en bestuur). Het zou beter zijn om ofwel de CI's helemaal buiten de besluitvorming te houden, danwel de CI's volledig te betrekken in SIKB-proces.

Thom Maas: CI's hebben veel expertise die we als SIKB beter moeten benutten. In de schema's voor bodemonderzoek is de minimale tijdsbesteding voor de audits steeds kleiner geworden.

- Mark van Lokven: CI's voeren strategische discussies in het CCvD Bodembeheer, daar bepalen de CI's sterk de discussie, maar ze komen niet met oplossingen. Misschien

moet je ze in de Programmaraad Bodembeheer laten deelnemen.

- Mark van Lokven: Opvallend dat de opdrachtgevers niet terugkomen. Bij protocol 6003 is daar ook naar gekeken: men moet eerst een MKB-plan opstellen, en de eisen van de opdrachtgever zijn van groot belang voor de kwaliteit. Professioneel opdrachtgeverschap is van groot belang (RWS, gemeenten, waterschappen, MKB, VNO-NCW). Het is wenselijk om de opdrachtgevers in het proces een plek te geven.

Afgesproken vervolgacties:

De BC zal inzetten op gesprekken met VNO-NCW en gemeenten/omgevingsdiensten. In de volgende vergadering van de programmaraad zal de BC het concept-eindrapport voorleggen aan de programmaraad en zal de programmaraad als opdrachtgever de vervolgacties bepalen. Die vervolgacties moeten ook in het jaarplan bodembeheer van SIKB voor 2020 landen.

RH
AndG

Betreffende informatie wordt dan ook gedeeld met I&W project Beleidsevaluatie Kwalibo.

7. Actualiteiten

- Informatie uit het SIKB-bestuur: de hoofdmoot van de agenda van juni betrof governance en notitie 'Rol SIKB in maatschappelijke opgaven'. Daarnaast discussie over samenstelling CCvD Archeologie gevoerd, en daarbij gesproken over behoefte aan noodzaak van een programmaraad voor archeologie. Tevens vaststelling jaarrekening en jaarverslag over 2018. Ook het project 'Implementatie OW in normdocumenten' is besproken. Het bestuur heeft ingestemd met advies van de Programmaraad Bodembeheer om nieuwe meettechnieken onder te brengen in schema's voor bodembeheer. Dit zal in het jaarplan voor 2020 opgenomen worden.
- Overleg Henk Koster met NEN n.a.v. overleg Programmaraad Bodembeheer op 3 juni 2019: In juni heeft een eerste overleg plaatsgevonden. Op 7 oktober is een vervolg-overleg gepland. Doel van het overleg: relatie op orde, van elkaar weten wat we aan het doen zijn, verdeling scherper krijgen aan de hand van dubbelingen in NEN- en SIKB-documenten aan de hand van een concreet document. Ook verkennen hoe zou je het eigenlijk willen, en wat zou dat betekenen voor SIKB- en NEN-documenten.
- Stand van zaken OW-aanpassingen in SIKB-schema's: werkzaamheden voor erkenningsplichtige werkzaamheden zijn in uitvoering, deels met behulp van uitbesteding van werkzaamheden. Wetsteksten zijn nog niet 100 % zeker. Verwachting is dat het Besluit Activiteiten Leefomgeving wel redelijk zeker is. Er is een stevige tijds-klem: 1 januari 2021 in Rbk betekent 1 april 2020 stukken bij RVA, stukken in maart 2020 vaststellen door CCvD, ontwerp in CCvD vaststellen in december 2019. Ministerie I&W wordt op de huid gezeten door Ministerie BZK dat er met geen belemmeringen mogen ontstaan voor invoering van de Omgevingswet op 1-1-2021. Het Ministerie van I&W heeft daarop schemabeheerders gevraagd om de wijzigingen beperkt te houden tot aanpassingen van wettelijke verwijzingen en termen. SIKB heeft daarop aangegeven dat wijzigingen in definities voor ontgraving en sanering leiden inhoudelijke herzieningen van BRL 6000. Daar heeft I&W begrip voor.
- Stand van zaken Beleidsverkenning Kwalibo Ministerie van I&W: Medio november 2019 zijn er weer bijeenkomsten van klankbordgroepen, de werkgroepen lopen nu. Otto Feenstra deelt tabel uit waar verschillen tussen aard van Milieuverklaringen Bodemkwaliteit blijkt. Hierdoor is nu niet altijd duidelijk wie verantwoordelijk en aansprakelijk is voor het afgeven van een Milieuverklaring. Dit wil Otto Feenstra inbrengen in de Kwalibo-evaluatie. Dit onderwerp is niet meegenomen in de knelpunten-analyse die in 2018 is gemaakt (schema was er in 2018 nog niet).

8. Concept-verslag 3 juni 2019

Het concept-verslag is wegens tijdgebrek niet besproken.

9. Rondvraag

Hans Boer: Kan SIKB iets doen aan de rol van laboratoria in de kwaliteitsborging? Dit naar aanleiding van ervaring met analyses PFAS: de detectielimiet is 0,1 mg/kg ds, maar Hans Boer ziet alleen maar lab-rapportages met uitslag 'verstoring van de matrix: concentratie is 2,5 mg/kg ds'. Dit is mogelijk het gevolg van dat de monstervoorbehandeling niet op orde is.

Henk Koster: deze discussie is ook in CCvD gevoerd op 3 oktober 2019. SIKB wil hier een rol in spelen. Henk Koster zal een afspraak met Hans de Boer maken.

HKo

10. Sluiting

Jos Theeuwen dankt iedereen voor de bijdrage en sluit om 12.30 uur de vergadering.

Vergaderschema 2019:

maandag 18 februari 2019 Evaluatie Programmaraad Bodembeheer	12.00 – 14.00 uur	De Witte Vosch, Utrecht
maandag 11 maart 2019	9.30 – 12.30 uur	RIVM Bilthoven
maandag 3 juni 2019	9.30 - 12.30 uur	RWS, Croeslaan 15, Utrecht
donderdag 26 september 2019 (jaarcongres)	9.30 – 16.00 uur	Congrescentrum 1931, Den Bosch
maandag 7 oktober 2019	9.30 – 12.30 uur	RWS, Croeselaan 15, Utrecht
maandag 9 december 2019	9.30 – 12.30 uur	RWS, Croeselaan 15

Jaarkalender Programmaraad Bodembeheer 2019

Onderwerpen die in 2019 geagendeerd worden zijn:

- Relatie NEN-SIKB-documenten;
- Innovatie (vervolg bespreking 8 oktober 2018);
- Evaluatie functioneren Programmaraad Bodembeheer (18-2-2019);
- Vervolgstappen inventarisatie wens en vervolgoers BRL 1000, 2000 en 6000;
- Beleidsverkenning Kwalibo van het Ministerie van I&W (11 maart 2019);
- Impact-analyse Omgevingswet en vervolgacties;
- Jaarplan SIKB 2020 (tijdig in het jaar agenderen: 7 oktober 2019).